

Att komma nära motivet under vattnet är ett måste.
Invester i ett vidvinkligt objektiv om du inte redan har ett.
15,5mm, bländare 5,6, 1/250s, ISO 400

Bland sjöjungfrur och vrak

Juli. Semestertider för många. Om solen behagar sprida sin värme över landet kommer säkert många av oss att tillbringa tid på stranden. Har du inte gjort det förut är det hög tid att du plockar med dig kameran ut i vattnet. Det är få platser på jorden som ger dig samma tillfälle att ta spännande bilder som i den undre världen.

TEXT **AMY LAGERMAN**

Rött. Gult. Grönt. Blått. Violet. Egentligen är det inte färger vi pratar om, utan ljus i olika våglängder. Solens strålar består av alla färgerna som människans öga kan uppfatta vilket ger oss uppfattningen att ljuset på land är neutralt.

Helt annorlunda uppfattar vi ljuset när vi dyker ner i vattnet. I vattnet filtreras nämligen det röda ljuset bort efter bara ett fåtal meter under ytan. Det är därför dina undervattensbilder blir grönbå – fast du vet att i alla fall den där baddräkten var knalligt röd och inte glåmigt algfärgad.

Men andas djupt. Allt går att fixa. Häng med i månadens fotoskola som tipsar om hur du ska göra för att ta spännande bilder i jordens mesta element.

I förra numret av Kamera & Bild testade vi sex kompaktkameror som du både kan lägga i sanden på stranden och dessutom ta med dig ner i vattnet. För en undervattenskamera är självklart en förutsättning nu när du ska förevisa de där härliga stunderna då du och ditt badsällskap skvalpar runt i vågorna. Tycker du att kompaktkameror är blaha och insisterar på att ta med dig systemkameran i vattnet får du punga ut med mer pengar. Då är ett undervattenshus lösningen för dig. Är du osäker på vilket uv-hus du ska använda och var du kan köpa det hittar du ofta ett snabbt svar på internet.

Det är en fördel om du har en kamera som inte är så känslig för brus. Under ytan måste du nämligen skruva upp ISO-värdet. För var tredje meter du sjunker ner i vattnet tappar du ungefär ett bländarsteg, så räkna med att börja på ISO 200.

Ett spännande fenomen värt att ta med i fotograferingen är brytningen under vattnet. Allt verkar vara närmare dig eftersom ögonen ser föremålet som 25 procent större än vad det egentligen är. Det gäller såväl människor som fiskar. Men fiskar är ett kapitel för sig. Det tar vi i en senare fotoskola.

Ett tydligt exempel på hur brytningen förstör objekt under vattnet är bland annat att ett 35 millimeters-objektiv under vattnet motsvarar ett 50 millimeters på land. Och dessutom påverkar det hur du ska rikta blixten.

Det är en stor fördel om du har möjlighet att klicka fast en extern ljuskälla direkt på kameran eller på undervattenshuset. Men undvik så långt det är möjligt att placera den rakt ovanför linsen, rakt framför motivet. För i alla vatten, oavsett om du badar i Östersjön eller i Röda havet, finns det små partiklar. Det kan röra sig om stora sjök av alger som du duckar för till små näst intill osynliga sandkorn som du över huvudtaget inte lägger märke till. Förrän du bränner

av blixten. Det är när du kliver upp på land och kollar in dagens bildskörd som du slänger kameran i backen av irritation över alla små prickar som sabbar din bild. Undvik alltså pang-på-blixt.

Samtidigt är det just ljuset som avgör vilken stuns i färgen dina bilder får. Du vet redan att vattnet filtrerar bort allt rött ljus och lämnar kvar det gröna. Du vet också att ljuset blir kraftigt mycket sämre ju djupare du simmar. Utan extra ljuskälla blir bilderna platta och trista. Så hur katten gör man?

ATT FOTA UTAN DYKUTRUSTNING

En fotograf som i princip vuxit upp i havet är Lambis Stratoudakis. Han föddes på Kreta 1964 och har sedan dess tillbringat så mycket av sin tid i vatten som han kunnat. Som barn jagade han fisk i Egeiska havet med en hemmagjord harpun, men i vuxen ålder har han bytt ut vapnet mot en ofarligare kamera. Och han jagar inte fisk längre. Han jagar sjöjungfrur.

16mm, bländare 20, 1/200s, ISO 280

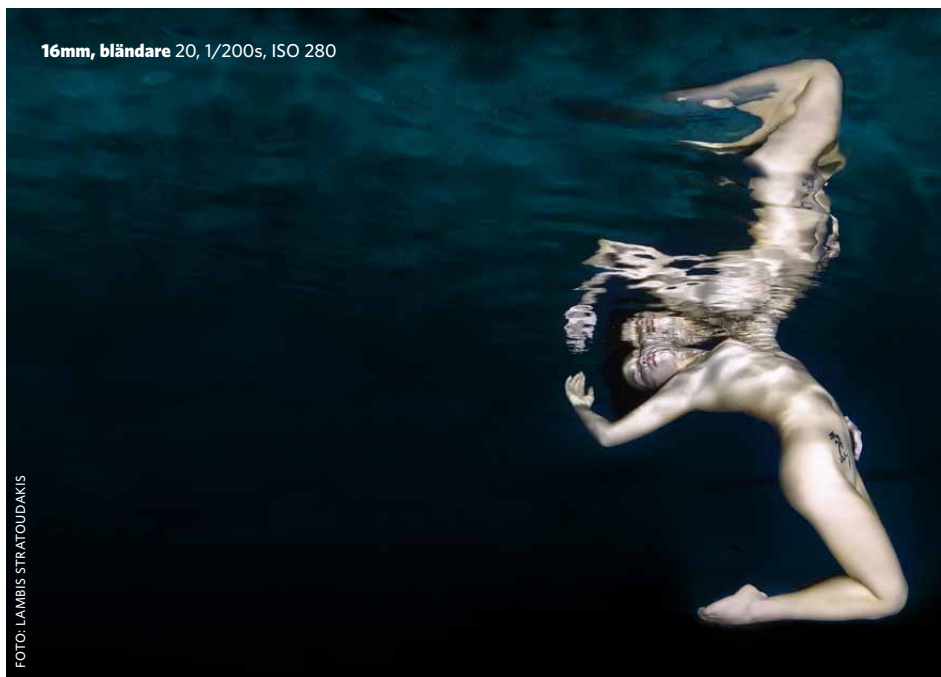

FOTO: LAMBIS STRATOUDAKIS

Under vattnet får du en unik möjlighet att visa dina motiv i en alternativ verklighet. Det böljande tyget är inspirerat av det antika Grekland och fotograferad i en bassäng. 16,0mm, bländare 13, 1/125s, ISO 100

Vill du fotografera med tyger bör du välja lätta och tunna material som kan bölja i vattnet. Men kom också ihåg att tyg tynger ner. Var rädd om modellen.

– Jag hämtar idéer från det antika Grekland, berättar Lambis. Första gången jag fotograferade mode köpte jag sex meter satin och draperade det runt modellen innan hon lät sig sjunka ner i en bassäng.

Men tyg tynger ner och det ställs stora krav på att modellen ska kunna hålla andan en längre stund. Samtidigt som hon ska posera och hålla koll så att håret inte döljer ansiktet och dessutom klara av att titta in i kameran utan mask.

Innan modellen kan dyka ner i vattnet håller Lambis en noggrann genomgång om hur de ska jobba tillsammans. Det är begränsat med tid under ytan varför allt måste vara noggrant planerat för att flyta på effektivt. Och vara säkert. Säkerheten måste alltid vara topprioriterad. När Lambis fotograferar under ytan använder han aldrig dykflaska, trots att han är utbildad dykinstruktör. I stället fridyker han. Tekniken att hålla andan länge lärde sig Lambis av världsledande fridykare i Egypten under en dyktävling, och det är just den tekniken han lär sina modeller.

– Ett bra tips för den som vill lära sig hålla andan länge är att börja med yoga. Att lära sig slappna av. Och när du är under ytan låter du luften sakta pysa ut i stället för att behålla luften i lungorna.

Lambis började fotografera mode under vattnet för ungefär fyra år sedan. Han tog bilder av bebisar som simmade i en

Träna upp din förmåga att hålla andan. Men om du dyker med tuber, var då uppmärksam så att inga luftbubblor hamnar på bilden. Om du inte vill ha dem där naturligtvis.

bassäng och träffade en överenskommelse med ägaren av bassängen att han skulle få fotografera egna projekt efter arbetstiden. Idag letar han efter en bassäng som han kan använda, men tills vidare fotograferar han mycket utomlands. Fördelen med att fotografera i ett turkost hav är att du slipper både klor som irriterar modellernas ögon och – oftast – hårstrån.

När Lambis fotograferar i en bassäng använder han sig av en manuell gammal Hartenberger-blixt på 250ws. Den är rejält stark, men för att kunna ta bilderna Lambis vill ha har han modifierat den. Han bytte ut blixtröret till ett varmare ljus på 3 600 Kelvin.

– Ett billigare trix för att få tillbaka lite färg i bilden är förresten att trä vanliga nylonstrumpor i två lager över blixten. Det gör ljuset lite varmare.

Räkna med att ljuset orkar belysa cirka tre meter under ytan och att du måste räkna in ljusets väg både fram och tillbaka. Undvik så långt det är möjligt att vara längre ifrån ditt motiv än en och en halv meter. Men utmaningarna slutar inte där.

– När du fotar med blixt och riktar ljuset direkt mot motivet kommer bilden att se ut som att du fotograferat i regn. Alla små partiklar som flyter omkring i vattnet blir upplysta och fastnar på bilden. Dessutom kan partiklarna lura kameran att fokusera fel. För att komma runt det ska du sätta blixten diagonalt på sidan så att ljuset i stället slår snett mot modellens ansikte. Och räkna med att modellen är lite längre bort än vad du tycker dig se att hon eller han är.

Om du helt saknar extern blixt gäller det helt enkelt att gilla läget. Du får använda solen som ljuskälla. Eftersom regler generellt är till för att brytas finns inga konkreta rätt eller fel. Testa i stället att fotografera med solen i ryggen. Är du och motivet nära ytan och varandra finns fortfarande chans på klara färger. Med en liten bländare kan du blanda god skärpa med tjugiga solblänk som glittrar i vattnet runt omkring motivet. Vänder du dig sedan om och fotograferar mot solen kommer du upp med maffiga siluettbilder.

– Använd ett så vidvinkligt objektiv som möjligt när du fotograferar modeller, gärna kring 16 millimeter, men även 12 millimeter hela vägen upp till 24 millimeter. Fotograferar du hellre fridykare kan du använda 10,5 millimeters-gluggen. Kom ihåg att ju närmare motivet du kommer, desto klarare blir färgerna och motivet skarpere.

Det bästa är att ställa vitbalansen manuellt, och att fotografera i RAW. Då kan du i efterhand korrigera eventuella färgstick utan att bildkvaliteten försämras nämnvärt. Men en investering i gråkort är inte fel. Det finns särskilda gråkort avsedda för att bada med.

– Du kan också måla en av dina simfötter med vit och grå färg och mäta ljuset mot detta. Eller, om du har turen att befinna dig över vit sand så vitbalanserar du mot den.

Och kom ihåg förstoringseffekten: Under ytan ser objekt ut att vara både större och närmare. Lär dig bedöma avstånd korrekt innan du börjar fotografera. Undervattensbilder kan vara riktigt kniviga att få till, men så länge du tränar, utvärderar och inte ger upp kan också du få makalösa bilder att hänga upp på väggarna hemma.

Tänk i första hand på säkerheten. Ingen bild är värd att dö för.

FOTO: LAMBIS STRATOUDAKIS

Du behöver inte ha en värstingutrustning för att ta spännande bilder. En Olympus 5050 räckte för att fånga den här dykaren.
7,9mm, bländare 4,0, 1/80s, ISO 64

FOTO: MICKETILJA

Genom att placera en dykare svävande ovanför vraket får betraktaren en känsla av hur stort det är. 10,5mm, bländare 5,6, 1/30s, ISO 200

ATT FOTA MED DYKUTRUSTNING

Har du dykcertifikat och vill ta med dig kameran ner i djupare vatten blir det snabbt lite knepigare. Särskilt om du dyker i Sverige. I våra kalla vatten orkar solen inte tränga ner mer än ett fåtal meter under ytan. Här krävs en blyxt, eller två. Eftersom det dessutom är fullt av partiklar i vattnet måste du montera blyxtarna på utskjutande armar så att ljuset som reflekteras från partiklarna studsar in i objektivet.

Att köpa rätt utrustning är en dyr historia, men för entusiasten med ambitioner är det helt enkelt ett nödvändigt ont. Och djupt där nere öppnar sig en helt ny värld, dold och sagolik. Det mesta av växt- och djurlivet finner du ner till tio meter. Vill du simma djupare ner än så får du börja leta efter andra motiv. En av dem som dyker djupare än de flesta heter Micke Tilja. Han är utbildad dykinstruktör och

Visa hänsyn och respekt. När du dyker på vrak är det inte ovanligt att du finner skelett efter förolyckade. Plocka aldrig med dig souvenirer, utan nöj dig med fotografierna.

tvekar inte att simma in i såväl vrak av skepp och flygplan som i utforskade kilometerlånga isgrottor. Fascinerande med skrämmande för de flesta, men enbart spännande för Micke.

– Jag är inte så intresserad av fiskar utan gillar det historiska kring vrak och gruvor. Ibland kan det vara svårt att ta sig in och doomen (glaskupan framför objektivet) är alldeles repig efter att ha skrapats mot vassa ytor.

Ibland får han och hans dykbuddies ta av sig dykflaskorna för att kunna pressa sig in i de trånga hålorna, och att det relativt stora undervattenshuset som skyddar hans Nikon D200 åker på rejält med stryk är ofrånkomligt. Mickes bilder publiceras i olika dyktidningar och på hans dykforum dykarna.nu. Men att det är enormt svårt att få till bilder i den mörka miljön går inte att komma ifrån.

– Det enda man kan göra är att exponera mycket. Träna. Fota jämt, också när det inte är någon egentlig sikt. Köp en rejäl vidvinkel eller ett fisheye så att du kan gå riktigt, riktigt nära motivet. Då har du dessutom störst chans att få med större vyer av vraken.

Bildbehandling blir mer och mer vanligt, men Micke ser på fotograferandet som en dokumentation av dyken han gjort. Ingenting läggs till eller klonas bort. Möjligtvis kan bilden beskåras något för att få bort något störande moment i bildkanten.

– Jag rättar till färgerna och korrigerar kontrasten, annars låter jag bilden vara som den fotograferades. När det gäller att sätta skärpan kör Micke på autofokus.

FOTO: MICKETILJA

10,5mm, bländare 6,3, 1/100s, ISO 400

Var öppen för oväntade motiv under vattnet. Här får betraktaren en känsla av ett trångt utrymme genom dykarens placering i miljön.
10,5, bländare 2,8, 1/15s, ISO 400

Köp en dyklampa, gärna med neutralt ljus, till exempel en så kallad HID (high intensity discharge). Med den kan du lysa upp motivet så att kamerans autofokus kan hitta rätt mål.

Tänk på att under vattnet saknas referensramar. Ett föremål som placeras mitt i bilden säger inget om hur stort eller litet det är. För att en åskådare ska kunna relatera till bilden kan du fota föremålet med till exempel en dykare.

Fast när det är riktigt gyttigt hittar inte kameran några hållpunkter. En vanlig dyklampa som lyser upp motivet brukar vanligtvis lösa problemet galant. Sen är det bara att komponera.

– Jag gillar när det är djup i bilden, gärna något i förgrunden och sen en dykare som referens för tingens storlek. En vanlig undervattensbild visar en fisk i mitten, men jag föredrar när bilderna är mer tredimensionella. Det behöver vara något i förgrunden som relaterar till storleken på vraket, eller hur trång grottan är.

Förutom att ha en hygglig kamerautrustning, helst komplett med ett fisheye-objektiv och två blixtrar, behöver du vara en någorlunda van dykare. Kan du inte avväga dig så att du kan hänga tyngdlös i vattnet kommer du att få kämpa hårt med balansen under fotograferingen. Dessutom kommer du troligtvis att påverka miljön till din nackdel. Minsta vift med fenan på fel ställe i ett vrak och du rör upp så mycket slam att sikten blir totalförstörd. Investera i ett dykcertifikat, och gå några extra kurser i grott- eller vrakdyk om det är vad du helst vill fotografera. När du sedan har kläm på vad du ska – och inte ska – göra under vattnet är det fritt fram för både häftiga upplevelser och skapandelust.

– Våga ta udda bilder, tipsar Micke. Testa alla konstiga vinklar du kan komma på. Själv brukar jag hålla ut kameran och fota mig själv och omgivningen, eller om utrymmet är för trångt och någon följer efter mig, fota underifrån. För det är faktiskt riktigt kul med bilder som inte är fotografiskt perfekta. ■

Köp en bra försäkring till din utrustning. Spricker en packning är kameran död.

FOTO: PRIVAT

LAMBIS STRATOUDAKIS

Född 1964.

Bor Malmö.

Webbplats www.apneaimages.com

Utrustning Nikon D300, uv-hus, med Nikons objektiv 10,5mm, 16mm och 12-24mm.

FOTO: PRIVAT

MICKE TILJA

Född 1975.

Bor Stockholm.

Webbplats www.dykarna.nu

Utrustning Nikon D200, uv-hus, två Inon Z240-blixtrar och fisheye-objektivet 10,5mm.